

op de UIA en kon ik ook kennismaken met de mens achter de gestrengde academicus.

Carlos Tindemans was fervent met het theater bezig. Dag in dag uit. Thuis kreeg hij een tiental binnen- en buitenlandse kranten aan waar elk artikel over theater zorgvuldig werd uitgeknipt en bijgehouden. Zijn leeshonger was onstilbaar, honderden en honderden boeken las én besprak hij voor het maandblad *Streven*. En hij zag zeer veel, zowel binnen- als buitenlands theater. Met hem daarover praten was altijd een revelatie. Natuurlijk had hij zelf een uitgepuurde kijk op stuk en auteur. En had hij al vele andere versies van datzelfde stuk gezien. Maar het belette hem niet open te staan voor nieuwe benaderingen. Hij kon grandios van mening verschillen, over Jan Decorte bijvoorbeeld, maar altijd op een manier waaruit bleek dat hij zeer grondig had gekeken, honge-

rig naar beklivende tekens en betekenis. Hij had een fabelachtig geheugen en een zeer scherpe blik. Hij kon je vertellen hoeveel vleeshaken er in Jan Fabres voorstelling *Het is theater zoals te verwachten en te voorzien was* hingen. Hij kon met een aantal accurate adjectieven een sfeer en een beeld schetsen. Kon uit zijn geheugen zeer precieze details opdiepen van het gestische spel van een acteur. Was zelden schreeuwerig en meed kwalitatieve hijgwoordjes, want dat neigde naar zijn smaak te veel naar impressionisme. Carlos geloofde sterk in objectiveerbaarheid: hij stelde een wetenschappelijke blik voorop en bleef door de jaren heen een structuralist op zoek naar de systemen en codes achter de verschijningsvormen.

Carlos Tindemans was in vele opzichten een pionier in het Vlaamse theater. Hij legde de pijlers voor het theaterwetenschappelijk

onderzoek in Vlaanderen en stond aan de wieg van het Vlaams Theater Instituut. Hij ijverde volop voor verdere professionalisering, niet alleen van het theater zelf, maar ook van alles wat het theater omringt: onderwijs, archivering, publieksonderzoek enzovoort. Een aantal initiatieven daarvan hebben ruim weerklink gevonden, maar andere zijn nog steeds zeer breekbaar: de theaterwetenschap in Vlaanderen blijft onderbestaft en het zo broodnodige kwalitatieve publieksonderzoek is nagenoeg onbestaande.

Maar vooral zal ik Carlos blijven herinneren als iemand die voorleefde hoe je met theater kon omgaan. Theater was een honger, een levenshouding. En in zijn handen, zijn mond, werd het praten en schrijven over theater ook een vorm van kunst.

We zullen hem missen.

Pol Arias

Afscheid van een vriend

Carlos Tindemans was een man met een bijzonder sterke persoonlijkheid. Iemand die standpunten durfde in te nemen en die een hekel had aan gemakkelijke compromissen. Daardoor dwong hij je partij te kiezen. Je was voor of tegen hem. Ik was voor.

Ik leerde hem kennen als docent aan het Rits. Dat was in de woelige jaren zestig en in die beginjaren van die nieuwe school. Toen waren er nog bijna evenveel lesgevers als studenten. In die eerste jaren zaten daar mensen bij die al een zekere naam hadden, zoals Tone Brulin, Alex van Royen, Ivo Michiels, Herwig Hensen of anderen die naam zouden maken, zoals Jaap Kruihof, Etienne Vermeersch en jawel, Carlos Tindemans. Hij was nog jong toen en viel in de allereerste plaats op door de *gründlichkeit* waarmee hij les gaf, wat toen uitzonderlijk was op die school, en vooral door de minutenlange ingewikkelde volzinnen die hij

hanteerde. Hij gaf de cursus *Grondbeginselen der Dramatische vormgeving*, met als thema, ik citeer, 'de verschijningsvormen van het drama, de evolutie van de thematiek, fenomenen zoals vormen en schema's, verschillen tussen plaatsdrama en bewegingsdrama, economie en evenwichtsprobleem van de handeling, graden in de fictieve realiteit'. Dat was uitermate zware kost voor ons, temeer omdat we die lessen al in het eerste en tweede jaar kregen; hijzelf had ze ook liever in de laatste twee jaren gegeven. Bovendien stond ons hoofd niet zo naar de theoretische grondbeginselen en, zo leek het ons toen nog, die abstracte kant van het theater. Ik en verschillende van mijn kameraden waren in die contestatiejaren eerder te vinden voor Adorno en de Frankfurter Schule, voor de Situationisten (*La misère en milieu étudiant*) en vooral voor Walter Benjamin. Jaren later zou ik nog tevergeefs zijn graf gaan zoeken aan de

Spaans-Franse grens waar Benjamin zelfmoord pleegde op de vlucht voor de nazi's.

Alhoewel Carlos weinig van doen had met ideologieën - hij kwam daar openlijk voor uit - luisterde hij met opvallend geduld naar onze verzuchtingen en respecteerde onze meningen. Hij leerde ons vakbladen lezen als het toen gloednieuwe *Theater Heute*, *The Drama Review*, *World theatre-Le théâtre dans le monde* of het tijdschrift van het TNP waarin Roland Barthes schreef. Hij stimuleerde theaterbezoek over de grenzen, hij verruimde onze horizon. Hij situeerde het Vlaamse theater niet alleen in een historische maar ook in een internationale context. Hij trok onze ogen open en hielp ons kritisch te denken - wat nodig was in een tijd van grote veranderingen in het theater. Want na de komst van de kamertheaters doken fenomenen op zoals het politieke theater en cabaret, uit Amerika kwam het Living Theatre, uit Polen